

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

кримінальної відповідальності як вирішального засобу у протидії злочинності є хибною. Про це неодноразово йшлося і йдеться, проте громадський запит найчастіше пов'язаний із посиленням заходів кримінального покарання. Як правильно відзначив академік М. І. Панов [3, с. 236], Чезаре Беккарія «вважав найважливішою умовою попередження злочинів законодавчу діяльність з обмеження кола діянь, визнаних злочинними і караними за рахунок тих «байдужих дій, які в поганих законах називаються злочинами» [1, с. 223], при цьому він акцентував увагу на «відповідності між злочином і покараннями» та необхідності дотримання принципу «пропорційності злочину і покарання» [1, с. 93]. На жаль, цього ми нині не спостерігаємо ні у правозастосовній діяльності, ні у законотворчості.

Список використаних джерел:

1. Чезаре Беккариа. О преступлениях и наказаниях / пер. с итал. К. : Ин Юре, 2014. 240 с.
2. Дрьомін В. М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства. О. : Юридична літ-ра, 2009. 616 с.
3. Панов М. І. Чезаре Беккарія і його славнозвісний трактат «Про злочини та покарання» (до 250-річчя опублікування). *Право України*. 2014. № 9. С. 226–244.

Ключові слова: Чезаре Беккарія, кримінальне право, кримінологія, злочин, покарання.

Key words: Cesare Beccaria, criminal law, criminology, crime, punishment.

ДИКИЙ ОЛЕГ ВІКТОРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
декан факультету кібербезпеки та інформаційних технологій,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСАДЧИЙ БОГДАН ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТА МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ ЯК КОРУПЦІЙНИЙ ЗЛОЧИН: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасні зміни в українському суспільстві, відсутність системної роботи в правотворенні та правозастосованні зумовлюють необхідність вирішення ряду питань щодо кримінологічного вивчення злочинів у виді привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та вироблення на цій основі заходів протидії, вдосконалення механізмів профілактики.

Значна частина науковців відносить злочини передбачені статтею 191 КК України до корупційної злочинності. Також, відповідно до примітки статті 45 КК України: «Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365², 368–369 цього Кодексу».

Загалом варто погодитися з А. В. Білецьким, що серед кримінологів немає єдиного підходу до тлумачення категорії корупційної злочинності. Автор визначає декілька підходів, а саме: «1) ототожнення поняття корупційної злочинності і злочинності в цілому; 2) розуміння корупційної злочинності як самостійного феномену з характерними ознаками; 3) розгляд корупційної злочинності як складової іншого виду злочинності (організованої, економічної)» [1, с. 53]. У нашій роботі ми розглядаємо корупційну злочинність як самостійний феномен із певними характерними ознаками.

У дисертаційному дослідженні «Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні» Д. Г. Михайленко зазначає, що «сутність поширеної в Україні корупції підтверджує наявність особливих властивостей корупційних злочинів, які значно підвищують їх суспільну небезпеку порівняно з іншими злочинними діяннями й такими самими злочинами, які вчинюються в країнах із незначним поширенням корупції: 1) спричинення корупційними злочинами прямих суспільно небезпечних наслідків у вигляді порушення охоронюваних нормами КК про ці злочини суспільних відносин, а також обов'язкових похідних суспільно небезпечних наслідків широкому спектру інших суспільних відносин (наведену властивість можна назвати «комплексна суспільна небезпечність корупційних злочинів»); 2) надзвичайно висока латентність корупційних злочинів; 3) інституціоналізація практик учинення корупційних злочинів; 4) здійснення корупційних злочинів у межах корупційних мереж, приховування окремих діянь і захист такими мережами суб'єктів зазначених злочинів; 5) виконання корупцією функції підтримання керованості апарату публічного управління, що необхідно суб'єктам, які зобов'язані протидіяти корупції, але підтримують її; 6) розвиненість технологій ухилення від політичної відповідальності, у тому числі за вчинену чи допущену, але не покарану корупцію, а також за нездійснення реальної протидії їй, що суттєво знижує мотивацію до антикорупційної діяльності та гальмує процеси формування політичної волі для цього» [4, с. 68–69]. Варто погодитися із науковцем, що «корупційні злочини вирізняються своєю особливістю, яка полягає в тому, що, монополізуювши можливості їх кримінального переслідування, держава не спроможна забезпечити його ефективність щодо корупційної злочинності, оскільки саме особи, яким і належить така влада, поглинені корупційними мережами й часто є також корумпованими. Викладене показує необхідність перегляду зазначеної монополії держави у сфері кримінально-правової протидії корупції й конструювання таких правових інструментів, які були б ефективними

в межах інституту кримінального позову» [4, с. 374]. Вказане є додатковим підтвердженням необхідності дослідження злочинів передбачених статтею 191 КК України саме із кримінологічного підходу, так як вироблення дієвої системи протидії, в тому числі, використовуючи кримінально-правові методи є неможливим без кримінологічного аналізу досліджуваного виду злочину.

Так, В. М. Дрьомін, зазначає, що «системність та інституціональність корупції виявляється перш за все у внутрішньому взаємозв'язку корупційних відносин, що охоплюють штучно створену, розгалужену мережу фінансових та інших матеріальних винагород і послуг, які породжують відтворення корупційних відносин на різних лінійних і вертикальних рівнях суспільних відносин, взаємодії влади і населення або представників владних органів між собою» [2, с. 311]. Професор В. М. Дрьомін зазначає, що «інституціоналізація корупції виявляється в тому, що корупційні відносини настільки тісно вплелися в тканину політичних, економічних, правових взаємин, що стали виконувати регулятивну функцію і привласнили частину функцій легальних соціальних інститутів, що створює загрозу національній безпеці» [2, с. 322]. Вказане є підґрунтям для дослідження злочинів передбачених статтею 191 КК України саме у контексті цього підходу. Як свідчить аналіз статистичної звітності злочини передбаченні статтею 191 КК України є досить поширеними та сформували певний вид соціальної практики, а тому обґрунтованим видається дослідження вказаних діянь з позицій їх інституціоналізації.

У цьому контексті М. В. Кікалішвілі зазначає, що «корупційна злочинність найбільш очевидно проявляється у корупційних злочинах. Корупційні злочини несуть в собі істотну загрозу суспільному буттю, адже підривають довіру до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших владних організацій, а крім того завдають шкоду фізичним та юридичним особам чи створюють загрозу заподіяння шкоди. Проте необхідно звернути увагу на те, що корупційну злочинність не мають ототожнювати із загальною кількістю вчинених корупційних злочинів, адже їй додатково притаманні ознаки, котрими надаються специфічні властивості соціального явища негативної природи» [3, с. 45].

Загалом аналіз наукових досліджень свідчить, що питання кримінологічного дослідження злочинів у виді привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем не мають комплексного характеру. Наявні роботи розглядають злочини передбаченні статтею 191 КК України фрагментарно, а тому перед цим дослідженням є невирішені завдання щодо характеристики кількісних і якісних показників злочинів вказаного виду, осіб, які вчинили такі злочини, детермінації та розробці на цій основі методів та заходів протидії.

Список використаних джерел:

1. Білецький А. В. Участь громадськості у запобіганні корупційним злочинам в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 187 с.

2. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2010. 523 с.
3. Кікалішвілі М. В. Теоретико-прикладні засади формування та реалізації стратегії й тактики протидії корупційній злочинності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2021. 487 с.
4. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2018. 505 с.

Ключові слова: злочинність, корупція, привласнення, розтрата, зловживання службовим становищем.

Key words: crime, corruption, appropriation, embezzlement, abuse of official position.

МАНДРИЧЕНКО ЖАННА ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПОХІДНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ І ПОХІДНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НА ПРИКЛАДІ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ

В будь-який період існування суспільства, злочинність завжди є його невід'ємною частиною. Це пояснюється її соціальною природою і неможливістю держави задовольнити наявні у конкретної особи або групи осіб потреби, оскільки засоби для їх задоволення перебувають під заборонаю або не регламентуються існуючою правовою системою держави. Що стосується наявних понять вказаної категорії, то в літературі виділяють наступні:

«злочинність – масовий прояв деструктивності у поведінці людей, що знаходить свій вираз у системі передбачених кримінальними законами діянь, учинених на даній території або серед членів визначених соціальних груп протягом року або його певної частини» [1, с. 24];

«злочинність – соціально-правове, історично-мінливе явище, що являє собою систему (сукупність) злочинів, учинених у відповідній державі (регіоні) за той чи інший період, у силу певних причин, та підкоряється статистичним закономірностям» [2, с. 7];

«злочинність – закономірне явище, що відображає стан суспільного організму, визначений соціально-економічними, суспільно-моральними, політичними та іншими умовами життя конкретного суспільства. Вона є не чим іншим, як побічним продуктом суспільного розвитку, результатом його патології та дезорганізації» [3, с. 17].

Детально не зупиняючись на ознаках поняття злочинності, хотілося б звернути увагу на такий властивості злочинності як похідності одних видів злочинності з інших. Вказана похідність зазвичай мотивується

Трясов Данило Андрійович	
Цивільний позов у кримінальному провадженні	373
Філімонов Микита Володимирович	
Використання цифрової інформації з відкритих джерел у кримінальному процесуальному доказуванні: постановка проблеми	377
Хімченко Олексій Сергійович	
Провідна роль прокуратури у забезпеченні законності у кримінальному провадженні в період дії воєнного стану в Україні	380
Шишацька Юлія Олегівна	
Форми залучення конфідентів до негласних слідчих (розшукових) дій	382
Шугалевич Ігор Васильович	
Щодо питання обов'язковості (необхідності врахування) постанов колегії суддів Верховного Суду.	384
Якових Євген Володимирович	
Актуальні проблеми управління арештованим майном (активами) в рамках кримінального провадження	388
Михальчук Анна Миколаївна	
Скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період	391
Підсекція 2	
Кримінологічні особливості протидії злочинності в умовах воєнного стану	394
Дрьомін Віктор Миколайович	
Кримінальні правопорушення і покарання: «кореляція невідповідності».	394
Дикий Олег Вікторович, Осадчий Богдан Валерійович	
Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем як корупційний злочин: теоретичний аспект.	397
Мандриченко Жанна Василівна	
Щодо деяких питань похідних кримінальних правопорушень і похідної злочинності на прикладі незаконного видобутку бурштину	400
Мельничук Тетяна Володимирівна	
Нелегальна транскордонна торгівля: «мули» та «мурахи» часів російської війни в Україні	403
Федчун Наталія Олександрівна	
Особливості детермінації необережних злочинів	405